

تصویر موجود از صنایع تبدیلی و
رهیافتهایی برای برنامه دوم

■ صنایع تبدیلی؛ برنامه دوم و راهی که باید پیمود

کار: گروه تحقیق

مسئول گروه: مهندس سعید مهاجری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پیش‌نوشتار

ثروت زایی و اشتغال خود را نشان دهد. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با تدارک گروه ویژه‌ی صنایع تبدیلی کشاورزی، در این خصوص مطالعات جامعی را به انجام رسانده است. در گزارش حاضر فشرده پیشنهادهایی که در واقع حاصل مطالعات مفصل مورد اشاره

وزیر کشاورزی می‌گوید که در برنامه‌ی اول کلاً ۱/۵ درصد از کل سرمایه‌گذاری‌های بخش صنعت به صنایع تبدیلی اختصاص یافته است^(۱) که نسبت به آنچه واقعاً باید باشد، رقم ناچیزی را نشان می‌دهد. واقعیت آن است که در برنامه‌ی اول، بخش صنعت با سردرگمی مشهودی مواجه بود و به همین دلیل نتوانست ساختارهای مناسب را تدارک دیده و اکنون در مضیقه‌های ارزی، قابلیت

۱- با توجه به اظهار نظرهای متفاوتی که در این زمینه وجود دارد و با توجه به اینکه برخی این رقم را حدود ۱۰/۵ درصد اعلام کرده‌اند، در شماره آینده یک گزارش پژوهشی در این خصوص درج خواهد گردید.

راه بازسازی واحدهای فرسوده، به حفظ ظرفیتهای تبدیلی و تکمیلی محصولات کشاورزی مبادرت می‌شود و با ایجاد ظرفیتهای جدید این صنایع، از اتلاف و هدر رفتن بخش قابل توجهی از این محصولات در شرایط حاضر ممانعت به عمل خواهد آمد. عمده‌ترین هدفهای کمی پیش بینی شده به شرح زیر است:

- ۱/۵ میلیون تن به ظرفیت تولید آرد کشور اضافه می‌شود و ۸۰۰ هزار تن از ظرفیت موجود کارخانه‌های شالیکوبی و برنج پاک کنی کشور، مورد نوسازی قرار می‌گیرد.

- ۲۰۰ هزار تن به ظرفیت تولید قند چغندری کشور اضافه خواهد شد.

- روزانه ۵۰۰ تن برگ سبز چای به ظرفیت کارخانه‌های چای کشور اضافه شده و معادل ۱۳۰۰ تن برگ سبز چای در روز از ظرفیت کارخانه‌های موجود چای کشور مورد بازسازی قرار خواهد گرفت.

- ۳۳۰ هزار تن به ظرفیت صنایع کنسروسازی میوه و سبزی اضافه خواهد شد.

- ۴۰۰ هزار تن به ظرفیت صنایع تبدیلی سیب‌زمینی اضافه خواهد شد.

- ۶۰ هزار تن به ظرفیت صنایع بسته‌بندی خرما اضافه خواهد شد.

- ۲۰ هزار تن به ظرفیت صنایع تهیهی کشمش اضافه می‌شود و صنایع موجود کشمش نیز مورد بازسازی قرار خواهد

می‌باشد، جهت انعکاس در برنامه‌ی دوم پیشنهاد شده‌است.

هدفهای کمی و کیفی توسعه‌ی صنایع تبدیلی در برنامه‌ی دوم

۱: هدفهای کیفی:

۱-۱- گسترش صنایع تبدیلی، تکمیلی و نگهداری، به منظور کاهش ضایعات و افزایش ارزش افزوده‌ی محصولات کشاورزی

۱-۲- ارتقای توان تکنولوژی در صنایع تبدیلی و تکمیلی موجود کشور

۱-۳- اولویت به تکنولوژی کاربر، به منظور ایجاد اشتغال مولد با توجه به جمعیت بیکار کشور

۱-۴- گسترش فعالیتهای پژوهشی برای دستیابی به دانش تولید و تکنولوژی مطلوب

۱-۵- اعمال استانداردهای بین‌المللی در فرآورده‌های تولیدی

۱-۶- توسعه‌ی صادرات غیر نفتی و استحصال ارز از راه صدور محصولات تولیدی

۱-۷- ایجاد و توسعه‌ی مراکز اسناد و اطلاع‌رسانی فنی و تولیدی

۱-۸- توسعه و تعمیم بهداشت مواد غذایی

۱-۹- جلوگیری از نوسان شدید قیمت‌ها

۲: هدفهای کمی:

۲-۱: در طی برنامه‌ی پنجساله‌ی دوم، از

گرفت.

- ۸۹۵ هزار تن به ظرفیت صنایع لبنیاتی کشور اضافه و ۲۱۷ واحد صنعتی جمع آوری شیر به ظرفیت ۱۰۸۵ تن شیر در روز، به واحدهای موجود اضافه خواهد شد.

- ۲۰ واحد کشتارگاه صنعتی دام، جمعاً به ظرفیت کشتار ۳۴۰۰ رأس گاو و ۳۱۰۰۰ رأس گوسفند در روز تکمیل یا احداث شده و برای کشتار ۲۵۰ میلیون قطعه طیور در سال، کشتارگاههای صنعتی و بسته‌بندی و تبدیل ضایعات ایجاد خواهد شد.

- ۱۴۲ میلیون قوطی کنسرو در سال به ظرفیت صنایع کنسرو ماهی کشور اضافه خواهد شد.

- صنایع تولید خوراک دام و طیور موجود در کشور به دستگاههای استفاده از ملاس و اسیدهای چرب تجهیز شده و ظرفیت ۳/۵ میلیون تنی آنها سالانه ۸۰ هزار تن اضافه خواهد شد.

- برای تولید ۳۵ هزار تن پودر ماهی در سال، کارخانه‌های لازم ایجاد می‌شود.

- ۳۰۰ هزار تن به ظرفیت صنایع برودتی کشور افزوده خواهد شد.

- پژوهشهای کاربردی، تهیه و اعمال استانداردهای لازم و ارائه‌ی کمکهای فنی و آموزشهای مورد نیاز در کلیه‌ی رشته‌های صنعتی مرتبط انجام خواهد شد.

مشروح هدفهای کمی در جدول ضمیمه منعکس است.

۲-۲: در طول برنامه‌ی دوم میزان سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای نوسازی،

تکمیل، تجهیز و ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی، بیش از ۳۳۸۰/۳ میلیارد ریال می‌باشد که معادل ۳۳۳۰/۳ میلیارد ریال آن از محل اعتبارهای بانکی سوسید شده و ۵۰ میلیارد ریال آن از محل اعتبارهای عمرانی پیش‌بینی شده است که در اعتبارهای یاد شده، معادل ۶۲۴/۱ میلیون دلار ارز منظور گردیده است.

سیاستهای توسعه‌ی صنایع تبدیلی در برنامه‌ی دوم

۱- اولویت‌دادن به کلیه سرمایه‌گذاریهای نیمه تمام

۲- حمایت و تشویق سرمایه‌گذاریهای بخشهای تعاونی و خصوصی همراه با ایجاد تسهیلات مالی و زیر بنایی

۳- ایجاد زمینه‌ی لازم برای جلب سرمایه‌گذاری خارجی به منظور انتقال تکنولوژی و مشارکت در تولید

۴- استقرار صنایع براساس وضعیت تولید و استعداد مناطق

۵- ایجاد زمینه‌ی به کارگیری تکنولوژی مناسب

۶- نوسازی و توسعه‌ی ظرفیتهای تولید

۷- فراهم کردن زمینه‌های لازم به منظور بهره‌برداری مناسب از امکانات و ظرفیتهای موجود

۸- پژوهش و تدوین استانداردهای ملی و بین‌المللی و اعمال آنها

۹- توسعه و تقویت پژوهشهای کاربردی در امر شناخت تکنولوژی مناسب

۱۰- ایجاد زمینه‌ی ارتباط و همکاری با

هدفهای کمی زیر بخش صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی در برنامه‌ی دوم جمهوری اسلامی ایران

(معادل ریالی ارزش مورد نیاز در رقم ریالی منظور شده است)

ارز به میلیون دلار

ریال: به میلیارد ریال

ملاحظات	اعتبارهای مورد نیاز		ظرفیت جدید در برنامه‌ی دوم	ظرفیت در سال پایه	واحد	عنوان
	ریالی	ارزی				
	۳۹۵	۶۱	۱/۵	۵/۵	میلیون تن	آرذسازی (صنایع آرد)
* فقط بازسازی واحدهای موجود	۹/۶	۱	۰/۸*	۲/۵	میلیون تن	شالیکوبی و برنج پاک کنی
اعتبار بازسازی نیز منظور شده است	۲۰	-	۲۰	۵۰	هزار تن	کارخانه‌های تهیه‌ی کشمش
	۱۲۰	-	۳۳۰	۱۱۰	هزار تن	کنسرو سازی و نگهداری انواع میوه و سبزی
	۲/۷	-	۰/۱۵	۳/۵	میلیون تن	تکمیل و تجهیز ۱۳۴ کارخانه‌ی خوراک دام و طیور
	۱۰۰	۲۰	۸	۶	هزار تن	خمیر مایه‌ی نان
	۲۵۰	۷۰	۳۰۰	-	هزار تن	صنایع نگهداری (سردخانه)
	۱۲۲۷	۲۵۰	۱۰۸۵	۱۱۱۵	تن در روز	احداث مراکز جمع آوری شیر
			۲۱۷	۲۲۳	تعداد مراکز	
			۸۰۰	۷۰۰	هزار تن در سال	احداث و تکمیل کارخانه‌ی شیر پاستوریزه
			۷۰	۲۰	هزار تن در سال	تکمیل و راه اندازی کارخانه‌های تولید پنیر
			۲۵	۲/۵	هزار تن در سال	احداث سه کارخانه‌ی شیر خشک
	۱۴۰	۵۰	۳۴۰۰		راس گاو در روز	احداث و تکمیل کشتارگاههای صنعتی گاو و گوسفند (۲۰ واحد)
			۳۱۰۰۰		راس گوسفند در روز	بسته بندی گوشت قرمز و تبدیلی ضایعات
	۸۶	-	۲۵۰	۹۰	میلیون قطعه در سال	احداث و تکمیل کشتارگاههای صنعتی طیور و بسته بندی گوشت مرغ و تبدیلی ضایعات
چغندر قند معادل ۲۰۰ هزار تن شکر در سال	۳۸۷	۹۴	۱۴۰۰	۶۲۴۰	هزار تن	تهیه و تولید قند و شکر (صنایع قند چغندری) توسعه‌ی واحدهای موجود
مصرف برگ سبزی جای به تن در روز	۲۳۱	۲۰	۱۳۰۰	۲۲۲۶	تن	تهیه و تولید جای (صنایع جای سازی - سازسازی و نوسازی کارخانه‌های موجود - ایجاد ظرفیت جدید)
	۴۸	-	۸۰	۲۰	هزار تن	احداث واحدهای بسته بندی خرما
مصرف سیب زمینی در سال	۸۶	۱۸/۶	۱۵۰	۱۵	هزار تن	صنایع تبدیلی سیب زمینی:
	۸۳	۱۷/۵	۱۴۰	-	هزار تن	- چیپس
	۵۵	۱۲	۱۰۵	-	هزار تن	- نشاسته
	۲۰	-	۱۴۲	۱۵۸	میلیون قوطی در سال	احداث کارخانه‌های کنسرو ماهی
	۲۰	-	۳۵	۱۳	هزار تن در سال	احداث کارخانه‌های پودر ماهی
	۵۰	۱۰	در همه رشته‌ها			انجام طرحهای پژوهشی و آموزشی

سازمانهای بین‌المللی و مراکز پژوهشی شناخت و انتخاب تکنولوژی

۱۱- تشویق و حمایت در امر ایجاد مرکز آموزش فنی و حرفه‌ای

۱۲- توسعه‌ی ارتباطات و همکاری با مراکز علمی و دانشگاهی کشور به منظور افزایش توان علمی و آموزشی

۱۳- استفاده از دستاوردهای علمی، فنی و تکنولوژی جدید در تولید فراورده‌های صنایع تبدیلی

۱۴- تأکید بر گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی که دارای مزیت نسبی است.

۱۵- اعمال فعالیتهای مالیاتی ویژه و دادن اولویت با تخفیفهای قابل توجه، در واگذاری شهرکها و نواحی صنعتی به متقاضیان ایجاد صنایع تبدیلی و تکمیلی

۱۶- واگذاری زمین، آب و برق و اعمال تمهیدات در امور زیربنایی در خارج از شهرستانها و نواحی صنعتی

۱۷- اولویت به ایجاد صنایع صادراتی

نمایی از وضعیت موجود صنایع تبدیلی

توجه به چند مورد برجسته و قابل لمس، ضرورت و اهمیت توجه به صنایع تبدیلی و تکمیلی را بیشتر روشن می‌سازد:

۱- در حال حاضر سالانه حداقل ۲۵ درصد از انواع محصولات سبزی، صیفی و میوه به وزن ۵ میلیون تن و به ارزش ۱۰۰۰ میلیارد ریال از بین می‌رود که زیان بزرگی به اقتصاد ملی تحمیل می‌کند.

۲- در شرایط کنونی بیش از ۲۰ میلیون

تن محصولات سبزی و صیفی و میوه تولید می‌شود که چنانچه صنایع نگهداری، بسته‌بندی و سورتینگ مناسب ایجاد شود، امکان صدور بخش کوچکی از این تولید انبوه، زمینه‌ی استحصال ارز قابل توجهی را برای کشور به ارمغان خواهد آورد. ارز کسب شده از صادرات انواع میوه در سال ۱۳۷۲ بالغ بر ۶۰۰ میلیون دلار بوده است.

۳- کشتار تنها ۲۵ درصد دام و طیور کشور در کشتارگاههای بهداشتی، مشکلات فراوانی را برای سلامت و بهداشت آحاد جامعه ایجاد کرده است، لذا، بهداشتی کردن کشتار در کشتارگاههای صنعتی و کنترل امراض و بیماریهای مشترک انسان و دام ضرورت کامل دارد.

۴- در حال حاضر تنها کمتر از ۱ میلیون تن شیر تولیدی کشور (حدود از ۲۴ درصد) به صورت بهداشتی عرضه می‌شود بنابراین، ضرورت توسعه‌ی صنایع شیر از اولویت بسیار بالایی برخوردار است.

نگاهی گذرا به واقعیات یاد شده به عنوان مصادیقی از نیازهای موجود، نشان می‌دهد که ضریب موفقیت به شدت به قانون وابسته است تا در این زیر بخش، با استفاده از مبنای کارای قانونی، سرمایه‌گذاران برای انجام شود. امید است حساسیت امر بیش از گذشته مورد توجه قرار بگیرد.

□ □ □